

.....
Izhaja vsak dan razen
nedelje in praznika ob
3. popoldan.

Posamezna številka stane
10 vinarjev.
.....

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

.....
Po pošti stane mesečno
3 K 20 v

Uredništvo in upravni-
štvo: Schmiderejeva u-
lica št. 5.
Telefon 3/VL.
.....

Letnik 2.

Maribor, petek 3. januarja 1919.

Štev. 2.

Edinstvo jugoslovanskega proletarijata.

Dne 24. m. m. so proslavili hrvaški socialni demokratje v Zagrebu ujedinjenje jugoslovanskega proletarijata.

To javno zborovanje je posetil tudi tajnik srbske socialno demokratične stranke dr. Živko Topalović, ki je govoril naslednji slavnosti govor, ki ga prinašamo v izveščku:

Sodružice in sodruzi! Kot zastopniki delavskega razreda vseh jugoslovanskih ozemelj proglašamo naše popolno edinstvo in hočemo, da se ujedinijo v eno, svobodno državo vsi Hrvatje, Slovenci in Srbi. Med staro šaro hočemo vreči vse zastarele tradicije, tja spadajo i srbsko i hrvatsko i slovensko državno pravo. Na skupnem ozemlju hočemo poznati le eno oblast, le en parlament, zasnovan na podlagi izrečne volje narodne večine. Tačasna skupna vlada mora takoj odrediti splošno demobilizacijo in pripraviti volitve v veliko ustavodajno skupščino.

Le svobodno izvoljena ustavodajna Skupščina more odločati o celokupnem ustroju naše države. Zahtevamo, da državni parlament in državna vlada takoj proglasi, neomejene politične pravice in predvsem je treba poskrbeti, da bodo voljene vse oblasti iz narodove volje, da so narodu za svoje delovanje odgovorne in da se izvrše volitve za vsa zastopstva na podlagi splošne, tajne, neposredne in proporcionalne pravice, za vse moške in ženske od 20. leta dalje.

Stojimo odločno na stališču, da mora dobiti tudi žena dostop v javno življenje in priti do političnih pravic, ki jim jih je doslej odtegovala naša družba.

Ako ima naša buržoazija kaj političnega smisla in dalekovidnosti, nam pojde v teh težnjah na roke in nam ne bo nasprotna. Nam socialistom ni le do tega, da se takoj proglasi politična demokracija; nikakor ne moremo pripustiti, da bi bili sedaj, ko smo dosegli narodno edinstvo, socialno tlačeni in zapostavljeni. Starih srednjeveških nazorov in sistemov ne smemo sprejeti v ustroj našega zdravega telesa.

Zemlja se mora vrniti kmetu. Vzrok, da je mogla Srbija ta o dolgo vzdržati, je iskati v dejstvu, da je kmetstvo gospodar svoje zemlje in svojih pridelkov. Agrarno vprašanje so rešili srbski kmetje že početkom naše revolucije sami, vzeli so kratko in malo zemljo svojim pašam in si jo prilastili. Na takem temelju se je v Srbiji osnovala politična demokracija, vojaška moč in mir. Agrarno vprašanje se mora rešiti v vsej Jugoslaviji.

V Srbiji doslej nismo imeli klerikalizma. Cerkev kot taka ni imela nobenega političnega vpliva in se tudi kot organizirana moč ni pojavljala. Živela je popolnoma od državne milosti, zato ni vplivala v politiki niti v dobrem niti v slabem smislu.

Dandanes pa je stvar drugačna. V vseh ostalih jugoslovanskih deželah naletimo na cerkev kot politično organizacijo, ki se vmešava v javno življenje, ki napravlja iz naroda duševnega sužnja in podpira v državi socialno in politično reakcijo. V teh okoliščinah se utegne tudi v Srbiji razviti nevaren in mrki klerikalizem.

Zato moramo danes z vso silo zahtevati, da se cerkev popolnoma loči od države. Spoštujemo versko moralo, toda borimo se za družbo, v kateri si osnujejo ljudje svoje življenje na zakonu ljubezni in ne na brutalni sili. Vse vere so enake in v državnih šolah mora verska podlaga izginiti. Tako klerikalizem, pa bodisi pravoslavni, katoliški ali mohamedanski, ne bo v politiki več nevaren, ako ga država ne bo protežirala.

Zahtevamo, da v novi državi ne bo nobene ovire več za socialni napredek, marveč se mora razširiti že obstoječa socialna zakonodaja na vso državo, treba jo je centralizirati in staviti pod merodajen vpliv delavskih organizacij in dolžnost nove države je, da čimprej uvede osemurni delavnik in ustreže tudi drugim zahtevam delavskega razreda. Sicer si buržoazijska vlada in v njenem smislu prikrojena družba ne sme in ne more nadejati dobre bodočnosti. Kadar se pri nas udelevi misel politične demokracije, kadar bomo prosti duševnega mračnjastva in srednjeveškega ter socialno političnega nazadovanja, tedaj šele zavlada v državi notranji mir.

Sedaj, ko smo preživeli strašno svetovno klanje, mora iti program naše zunanje politike za tem, da odločno izjavimo: Nočemo več bojev. Hočemo trajen svetoven mir. Predvsem hočemo mir na Balkanu. Zločinske politike, ki je drezala neprestano v žerjavico balkanskih spornih točk, mora biti za vselej konec. To hočemo, to hoče ves narod, to hoče ves svet. Vse, kar je doslej prigovarjalo: balkanski narodi, ne prelivajte krvi med seboj, temveč združite se, je našlo pri militaristično navdahnjenih vladah in šovinističnih klikah gluha ušesa. Niso poslušali ni Obrenoviće, ni Karadžordževića, ni ustanovitelja Pašićeve stranke, Svet. Markovića, ki so hoteli dobro in skušali preprečiti krvoprelivanje med temi narodi.

Imperializem še ni strt in uničen. Kdor je veroval, da so ententa sami angelji in centralne vlade sami hudiči, danes lahko spozna, da ni

tako. Imperialistična Italija gazi danes naše narodno telo. Preko Jugoslavije išče zvezo z Bulgarijo in vprašamo se: Kaj nam je prinesla vojna? Namesto Avstrije nam je padla na vrat Italija. Mi socialisti pa se hočemo s skrajno brezobzirnostjo boriti proti ustroju takega mednarodnega položaja. Zato zahtevamo zvezno balkansko republiko, v kateri bodi Jugoslavija enakopraven član, ki naj se nasloni eventuelno na sosedno srednjeevropsko federacijo.

Svetovni mir ne zajamčijo niti dobro potegnjene narodnostne meje, niti zveza narodov. Zajamčijo ga le globoke spremembe v ustroju kapitalistično razvitih narodov. Miru ne more biti prej, dokler ne izroče iz svojih rok oblasti tisti maloštevilni tisoči pijavk in sesalcev, ki so dandanes gospodarji trgovine in industrije in ki drže pod seboj vse delovno ljudstvo, ga zkorščajo in vzdržujejo militarizem v varstvo svojega gospodarstva in za boj proti konkurenci kapitalistov iz sosednih držav. Ako danes ukinemo militarizem, ga ti jutri zopet uvedejo. Vse Wilsonove točke so le velika laž, ako te kliče po tej vojni nanovo zavladajo. Toda, delavstvo se ne bo dalo več omamiti. Proletariat hoče kaznovati strašni greh, ki so ga zakrivali ti brezvestneži, zatreti hoče to dosedanje krivičnost, da zajamči svetovni mir, in to doseže s tem, da zlomi kapitalizem.

Vojna je uničila ogromno množino delavskih sil, ostalim pa onemogočila delo in življenje. Primanjkuje namreč sredstev za delo. Ni ne strojev, ne surovin, ne hrane, ne lokomotiv — ničesar ni. Velik je danes klic po delovnih rokah, toda delavstvo se upravičeno vprašuje: Zakaj bi obnovljali staro družbo? Ali naj izročimo zopet tem brezvestnežem, ki so nam sesali doslej kri in mozeg, produkcijo v požrešne roke, da se vržemo sami v sužnost in brezpravnost? Udari-mo z močno pestjo po poslednjih silah starega reda, vzemimo v roke politično moč in ustvarimo socializem! Le, ako bo prejemale delovno ljudstvo sadove svojega dela v razpolaganje, se bodo zacelile rane, prizadete po vojni, bo rešeno človeštvo.

Političen pregled.

Medžimurje in Prekmurje v naših rokah. V par dneh so zasedle naše čete vse Medžimurje do izliva Mure v Dravo. Ko so dne 27. decembra nekateri naši oddelki pri Razkrižju prekoračili Muro, so jih Madžari prvotno potisnili nazaj. Drugi dan so naše čete zopet udarile preko Mure. Pri tem pohodu se je zlasti odlikoval osmošolec ljubljanske gimnazije Godina. Prvi dan so Madžari njegovega očeta vjeli, drugi dan pa se je Godinovi četi posrečilo, očeta osvoboditi, zajeti 60 Madžarov in jim odzvati velik

plen. Dne 27. decembra so naši oddelki okupirali Lendavo, 28. decembra pa Beljatince in več drugih vasi. Dne 28. decembra je bila v naših rokah že tudi Sobota (Mura Szombat). Madžari se povsod umikajo brez večjih bojov. Našim četam je padel v roke precejšen plen. Vplenile so več topov in strojne. Samo v Lendavi so Madžarom vzeli okrog 6000 pušk ter zaplenili srebrnega denarja o rogle 36.000 kron. Ker je bil napad na Prekmurje in Medžimurje popolnoma nepričakovan, niso mogli Madžari pravočasno odpeljati niti svojih zalog z živili, niti tam nakupičene živine. Živana in živila so sedaj v naših rokah. Ljudstvo pozdravlja osvoboditelje povsod z velikim navdušenjem. Prekmurci so poslali v Maribor generalu Maistru prošnjo, naj jim pošlje slovenske uradnike, predvsem pa slovenske učitelje.

Velja tudi za nas. Predsednik Masaryk je v svojem pozdravnem odgovoru poudarjal, da se je Češka borila za svojo državo in je torej njena dolžnost, sedaj, ko si jo je priborila, deželo tako urediti, da bo nje uredba trdni in mogočni državi primerna. Zato zahtevajo zase ves česki teritorij z Nemci na severu in vzhodu vred, ker so Nemci samo priseljenci na nekdanjem češkem ozemlju. — Tudi pri nas so Nemci na Koroškem in Štajerskem samo priseljenci, kajti obe deželi ste od davna prvotni slovenski, šele tuje vlade so ju ponemčile. Zato imamo pravico in dolžnost, vse to ozemlje zase zahtevati, četudi sedaj ondi Nemci — umetno naseljeni kolonisti — gospodarijo. — Isto velja tudi glede Italijanov na Goriškem, Istri in Dalmaciji!

Koroški Nemci so bili k vojaškemu poveljništvu poslali parlamentarja, da se z našim poveljništvom dogovarja o vojaških stvareh. Sprejel ga je dne 28. decembra m. l. podpolkovnik Ulmánsky ter mu izjavil, da se z njim o vojaških stvareh ne bo dogovarjal, ker se koroški Nemci, kakor je pokazala izkušnja, ne drže nobenega dogovora.

Italijani v Beljaku. 30. dec. je prišel v Beljak en bataljon Italijanov. Govori se, da hočejo mesto varovati pred Jugoslovani!

Demonstracije v Berlinu. 29. dec. l. l. se je zbralo v Berlinu okrog 400.000 ljudi, ki so demonstrirali za red in prostost, in proti terorizmu. Da je manjšina nem. socialistov t. j. Haase, Dittmann in Barth izstopila iz vlade, so z velikim navdušenjem sprejeli na znanje. Nato so šli demonstranti pred vladno poslopje, kjer so izrekli vladi (večini socialistov) svoje zaupanje. Takega obhoda Berlin še ni videl. Istega dne so pokopali one padle mornarji (okrog 70), ki so pretekli teden izzvali nemire.

Mariborske novice.

Maribor v slovenskih rokah. Namesto odstopivšega župana Schmidererja je imenovan za vladnega komisarja dr. Pfeifer, ki je izdal na prebivalstvo sledeči oklic: »Prebivalstvo mesta Maribor! Narodna vlada SHS v Ljubljani je razpustila občinski svet mesta Maribor, ker se ni podvrgel ukrepom odnosno avtoriteti države SHS in je Narodna vlada SHS mene imenovala vladnim komisarjem z nalogom, da začasno prevzamem in vodim posle mariborskega občinskega zastopa. Prevzel sem danes vodstvo mestnega magistrata v Mariboru. O tem obveščam prebivalstvo mesta Maribor s pristavkom, da bom po najboljši moči skušal zadostiti željam in potrebam prebivalstva in se tudi nadejam, da mi bo prebivalstvo brez razlike na stranke in narodnosti v svojem lastnem interesu pomagalo in zaupalo in elemente, ki bi skušali ovirati redno poslovanje, zavračalo.

Maribor, dne 2. januarja 1919. Vladni komisar: Dr. Pfeifer s. r. — V mestni svet bo imenoval gerent dr. Pfeifer 10 novih mož in sicer: 5 Slovencev, 2 socialna demokrata (od teh 1 Slovenec), 3 Nemci.

Okrajni zastop mariborski je vlada razpustila. Na mesto dr. Schmidererja je imenovan za načelnika dr. Jos. Leskovar in za njegovega namestnika Feliks Robič.

„Marburgerca“ prinaša oklic gerenta dr. Pfeiferja v slovenskem jeziku na prvem mestu.

Veselico s petjem, godbo in plesom priredi »Dramatično društvo« na Tri kralje v veliki dvorani Narodnega doma. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina 5 K, za člane 3 K, izvršujoči člani prosti.

„Sokol“ v Mariboru ima svoj letni občni zbor v soboto dne 11. januarja 1919 ob pol osmi uri zvečer v Narodnem domu. K vdeležbi vabljeni so vsi bivši člani, kakor tudi prijatelji sokolstva, kateri žele vstopiti v društvo. Vspored: 1. poročilo odbora, 2. volitve, 3. slučajnosti.

Zmaga pravičnih zahtev slovenskega učiteljstva. V seji Narodne vlade 30. decembra je soglasno prodl načrt o ureditvi učiteljskih plač v polnem obsegu, kakor so to skozi več let zahtevali organizirani učitelji. Dotični predlog je stavil poverjenik za pravosodstvo dr. Ravnihar, kateremu je pritrdil tudi poverjenik za finance z ozirom na učiteljsko prijazno stališče centralne vlade v Belemgradu. Obenem je Narodna vlada soglasno sprejela resolucijo, da se učiteljskim vpokojencem, vdovam in sirotam zvišajo prejemki za 50 odstotkov. Sprejet je bil tudi predlog, da se šolska poslopja, kadar se v njih ne vrši pouk, imajo dati na razpolago za politična in druga zborovanja vsem strankam. Poverjeniku za uk in bogočastje se je naročilo, naj predloži nov ljudsko-šolski zakon. Zakon glede regulacije učiteljskih plač stopi v veljavo dne 1. januarja 1919.

Državnim železničarjem. Narodna vlada je v seji 30. decembra 1918 sklenila, da se pripozna delavstvu državnih železnic priboljšek draginjski dokladi v znesku 1 K dnevno in zvišanje pripomočka za vsakega otroka 25 vinarjev dnevno, to počenši s 1. januarjem 1919. Osobje drž. železnic prejme za novo leto podporo v znesku 50% običajnih četrletnih nabavnih zneskov.

O koroški fronti. V »Napreju« z dne 31. decembra 1918 poroča dr. Korun med drugim sledeče: Dolžnost belgrajske vlade je, da sama ali pa v zvezi z ententnimi vladami diktira na Koroškem demarkacijsko črto, kakor se je to zgodilo na južnem Ogrskem in pri Čehoslovakih. In šele tedaj, če bi se Nemška Avstrija temu diktatu, ki je v smislu premirja opravičen, ne pokorila, naj nastopijo entente čete ali pa samo srbske (jugoslovanske) v imenu entente in s primerno vojaško silo zasedejo demarkacijsko črto. Mislim pa, da bo koroškim Nemcem in nemškutarčkom takoj upadel greben, ko bo izpregovorila ententa. Ljubljane se ševeda ne bojijo, še manj pa patrolj po 20 mož, ki jih Ljubljana pošilja proti njim.

Radgonski župan — prost! Dr. Kamnikar, župan radgonski, ki je bil nekaj časa interniran, je zopet prost, ker je bil pomotoma aretiran. Zanj je posredoval pri generalu Maistru dr. Kaan, deželni glavar v Gradcu.

Karte za kadilce. Sedanje karte za kadilce ostanejo do preklica tudi za leto 1919 v veljavi, in sicer kot legitimacije. Nove karte se bodo zdajale le kadilcem, ki se na novo javijo in po predpisih izkažejo. Kadilci smejo na karte prejemati tobak le v tisti trafiki, ki je na nji označena. Karta se bo odvzela kadilcu, ki bi hotel zvišajo za isto dobo dvakrat dobiti nanjo

tobak, ali ki bi se neupravičeno posluževal tuje karte. Trafikanti morajo, kjer ni odrezkov nadzirati oddajo tobaka tako, da napravijo vsakokrat zareze v karto, ali da vpisujejo oddajo z rdečim svinčnikom v dosednji seznam. Trafika se bo odpovedala vsakemu trafikantu, ki bi zagrešil večje ali ponovne nerednosti pri oddaji tobaka.

Kaj je s civilno obleko vpoklicancev? Od raznih strani prihajajo pritožbe, da se vpoklicancem, ki so prišli od vojakov, ne izroča civilna obleka. Večinoma so ti kovčegi izginili. Vrednost te obleke se mora danes ceniti vsaj 500 K. Tak človek nima ne obleke, ne denarja. Ali naj hodi nag okrog? Poverjeništvu za narodno obrambo opozarjamo, da naj ukrene potrebno, da dobijo te osebe vsaj kakšno odškodnino. — Prizadeti

Sodna obravnava proti izgreznikom v Zagrebu. Prejšnji petek se je začelo obravnavati proti onim vojakom 53. polka, ki so začetkom decembra uprizorili demonstracijo za republiko. Zastopnik obtožbe je za 10 glavnih krivcev zahteval smrtno kazen. Zagovarjajo se pa vojaki, da niso mislili s tem nič hudega in da so bili nekateri pijani. Mislimo, da se bo za deva brez vislic končala.

Promet s klavno živino ni prost. Ker se v zadnjem času razširjajo vesti, da je promet s klavnimi prešiči in teleti zopet prost in da je klanje omenjenih živali brez vsake utesnitve dovoljeno, se s tem ugotavlja, da so te vesti brez prave podlage in neresnične. Nakupovanje klavnih prešičev in telet je kakor dosedaj tako tudi nadalje izključno pridržano vnovčevalnici za živino in mast v Ljubljani. Vsi predpisi, ki se tičejo prometa z navedenimi živalmi ostanejo še nadalje v veljavi, in se bodo prestopki zopet te predpise strogo kaznovali. Dalje ugotavlja, da je vnovčevalnica za živino in mast v Ljubljani, ki je izšla iz prejšnjega bivšemu deželnemu odboru kranjskemu podrejenega »deželnega mesta za dobavo živine«, državen zavod, in da se stekajo dohodki tega zavoda v državno blagajnico.

Prodaja govejega mesa se vrši v nedeljo 5. t. m. zjutraj pri navadnih mesarjih. Za osebo 20 dkg, cena 11 — K za kilogram.

Krompir se bo oddajal na karte jutri v soboto začeni ob 8. uri zjutraj vsem tistim, ki ga še niso dobili. Izdajal se bo na Rotovškem trgu.

Prvi mariborski bioskop. V soboto dne 4.—7. januarja 1919 je sledeči program: »Kaj je življenje uničilo?« drama v 4 dejanjih. Glavno ulogo igra priznani kinogigant Valdemar Psyländer. Nekaj za smeh in kratek čas sledi dvo-dejanska burka »Na ženitovanjskem potovanju«. Torej v vsakem oziru zelo zanimiv program, ki je vreden, da si ga vsakdo ogleda.

Slovenske gostilne v Mariboru:

Kirbiš v Višrinski ulici, **Narodni dom**, **Meden** in **Golec** na Tegetthoffovi cesti, ter **Rapoc** na Tržaški cesti.

Urar Franjo Bureš, Tegetthoffova cesta 39 prevzame vsa popravila.

Trgovina s papirjem
Ivanka Weixl, gospodska ulica 33
priporoča razglednice, papir in druge pisarniške ter šolske potrebščine.

A. Vertnik
trgovina z mešanim blagom in premogom
Sodnijska ulica 17

se priporoča občinstvu.